

บันได สวรรค์

LADDER TO HEAVEN

by

Sompop Budtarad

สมภาพ บุตรราช

ณ หอศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

at Art and Culture University Museum
Khonkhan University

8-27 March 2544

ณ อาเตอลิเย อาร์ต แกลเลอรี

Atelier Art Gallery

19 กันยายน - 25 ตุลาคม 2544

September 19 - October 25, 2001.

P- ETC- 0- 0230
SOL- 0468-03-2544

Uncle Sad
Acrylic, clay
150 x 200 cm.

ลุงสาด
อะคริลิค, ดินเหนียว
150 x 200 ซม.

Rama IX Art Museum Foundation

Cultural Imprint
Acrylic, clay, wood
240 x 200 cm.

รอยวัฒนธรรม
อะคริลิค, ดินเหนียว, ไม้
240 x 200 ซม.

บันไดสวรรค์

สมภาพ บุตรราช

หอศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

8-27 มีนาคม 2544

ศิลปินรับเชิญ

ถนนมหาราช

บันทึก

บันได สวรรค์

บันไดสวรรค์ มีแนวความคิดมาจากธรรมาสน์ที่ปักแขวนในบริเวณวัด ช่วงงานบุญผะเหวดหรือเทศน์มหาชาติของชาวอีสาน ธรรมาสน์เป็นรูปยาว ห้อยจากเสาสูง ยาวลงมาจรดพื้น ตกแต่งลวดลายปักทอด้วยผ้าพื้นเมือง ส่วนผลงานของข้าพเจ้านั้นได้เขียนลวดลายลงบนธรรมาสน์ แสดงเรื่องราวถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นอีสาน ซึ่งมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเองมายาวนาน นอกจากนั้นยังมีผลงานที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมไปตามยุคสมัย ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของวัฒนธรรมดั้งเดิม

ผลงานของข้าพเจ้ามีรูปแบบที่หลากหลายทั้งวัสดุ เทคนิค และวิธีการ โดยมีรากเหง้าพื้นฐานของความคิด และจินตนาการมาจากวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของท้องถิ่นอีสาน บวกกับประสบการณ์ที่พบเห็น เรียนรู้ ทำความเข้าใจกับชีวิต และสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ เป็นอยู่ และดำเนินไปในโลกของความเปลี่ยนแปลง

สมภาพ บุตรราช

28 กุมภาพันธ์ 2544

ในความรุ่งเรืองของอารยธรรมแล้ว แผ่นดินอีสานอันกว้างใหญ่นั้น เอกอุบรจเรื่องราวของตำนานประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ของผู้คนแห่งดินแดนไว้มืด ทุกหน่วย จากชนรุ่นแล้วรุ่นเล่าตั้งแต่ปู่ย่าตายายมาจนถึงคนรุ่นใหม่ที่ถูกทอดทิ้งด้วยอารยะตะวันตก ตำนานของแผ่นดินที่เหือดหวิวก็ยังคงอุดมไม่เคยเสื่อมคลาย หลายอย่างถูกลืมจนหาร่องรอยของต้นตอไม่เจอ หลายอย่างเกิดขึ้นใหม่โดยไม่รู้ที่มาที่ไป เหล่านี้มีให้เห็นบนแผ่นดินที่เสมือนว่าถูกลบ

การแสวงหาอัตลักษณ์ใหม่ของคนในยุคนี้เป็นไปอย่างเข้มข้นและเหน็ดเหนื่อย แต่กับวิถีจิตใจแห่งอีสานแล้วมันยังมีให้เห็นโคตรเหง้าเหล่าเครือ มิจิตจาง ไม่ว่าจะแฝงฝังอยู่ในชนบ ความเชื่อ ฮีต ประเพณี วัตรปฏิบัติ วรรณกรรม คำผญา หนังสือผูก และอื่นๆ อีกมากมาย แม้ว่าการเวลาจะผันผ่าน ปานดินทรายที่ถมทับแต่กับวิถีชุมชนท้องถิ่นบนแผ่นดินที่ราบสูงนั้น ลำแสงออกมาให้ผู้คนได้ประจักษ์อยู่ทุกเมื่อ เพียงแต่ว่าคนรุ่นนี้จะตระหนักนึกสำเหนียกในความคน ดนอีสานมากน้อยเพียงใด

แผ่นดินผืนนี้ก็เหมือนกับแผ่นดินอื่นที่ถูกข่มขืนกระทำชำเราจากคนแปลกหน้าและคนอื่นตลอดเวลา แต่กระนั้นความเป็นแม่แห่งแผ่นดินก็ยังคงรักษาคุณค่าความงดงามไว้ให้ลูกหลานได้เหยียบย่ำมาจนทุกวันนี้ เสมือนเป็นบันไดสวรรค์ที่พาดกายให้

กับคนทุกคนได้ก้าวข้ามไปสู่หุบเหวของความรุ่งเรืองและหายนะแน่นอนว่า บันไดสวรรค์ของแผ่นดินนี้ถูกประทับรอยตีนมาเป็นแสนๆ ล้านๆ รอย แต่ละร่องรอยต่างก็ฝากฝังเรื่องราว บทาวิถีที่แตกต่างกันไป แต่มีสักที่รอยที่คอยเหลียวหลังคืนมาเบิ่ง มีแต่ไปหวั่งเปลี่ยวหลังคืนมาสอง จนทุกวันนี้แผ่นดินแห่งบันไดสวรรค์ได้กลายเป็นแผ่นดินอื่น ที่มีแต่ความแปลกแยกและแปลกหน้ากับวิถีวัฒนธรรมของตัวตน ก็ด้วยเหตุที่แผ่นดินผืนนี้ถูกคนอื่นเข้ามาแบ่งปันพื้นที่จนทำให้เกิดความ “อัครจริยใจกุ่มกิบปลาบึกใหญ่ ปลาชีวไล่สวนแซ่หนีไปชนหลิบหิน เอียนเปิดน้ำหนีไปจากวังดม มันไปแปลงฮวงอยู่เทิงปลายไม้”

ปราชญ์อีสานได้เขียนบทอัครจริยไว้ตั้งแต่เมื่อไรไม่มีใครอาจทราบได้ แต่ความอัครจริยที่เกิดขึ้นใน พ.ศ.นี้มันได้เกิดขึ้นแล้วไม่ต่างจากปราชญ์ได้ทำนายไว้ไม่มีผิด อย่างเช่น เชื้อนันทลิบเชื้อน ได้สร้างขวางทางน้ำ โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ การทำลายป่าไม้ก่อให้เกิดวาตภัยต่างๆ ที่คาดไม่ถึง สัตว์ป่านานาชนิดได้สูญหายไป ไม่มีเหลือ มีแต่คำผญาที่ปราชญ์บอกเตือนไว้ว่า

“อันว่าเสื่อสาข้างขวางฟานอาศัยป่า
ป่าอาศัยสิ่งฮ้ายจึงหนาแน่นมีดมุง
เฮาอาศัยเพิงบ้านบ้านกะเพิงบุญเฮา
คันหากเฮาหนีเสื่อเกิดเป็นดงไม้
คนเฮาหนีไกลบ้านเฮียนานลิเป็นป่า
บ้านลิเป็นเหล่าเชื้อเครือเกี่ยวมีดมุง”

แต่แผ่นดินบันไดสวรรค์ของคนอีสานทุกวันนี้มีเรื่องราวใหม่ๆ ให้ได้เห็นยินยล อย่างที่คำโบราณผญาบอกว่า

“กาละนับมือส่วยจั่วควายปได้ปล่อย
เด็กน้อยเป็นผู้เลี้ยงคนเฒ่านั่งซอม
กาละนับมือส่วยหญิงสิบสามมีลูก
หัวหงอกหัวหาญพันหมู่สาว”

จากคำผญาที่ปราชญ์ชาวบ้านได้พรรณนาไว้เมื่อหลายชั่วอายุคน เสมือนว่ามันได้เป็นเข็มไมล์บอกระยะทางของการเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย ฮีต-คองที่ถือปฏิบัติมาตั้งแต่กาลก่อน ก็ถึงเวลาของการเปลี่ยนผ่านจนแทบไม่เหลือร่องรอยให้เห็น ในอดีตนั้น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ที่เปรียบเสมือนแม่บทในการควบคุมสังคมให้คนในชุมชนประพฤติปฏิบัติตามครรลองคลองธรรม ถึงแม้จะไม่ใช่ว่ากฎหมายของบ้านเมืองที่มีบทลงโทษทางอาญาแต่วิถีปฏิบัติ จารีตที่ชุมชนถือครองกันมานั้น เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนอบอุ่นกลมเกลียว อย่างคำสอนที่ว่า

“คันแม่นถึงยามคำให้คิดฮ่ำในคอง
ถึงยามแลงให้คิดตรองในฮีต
ฮีตแบบบ้านบูรณเฒ่าอย่าลื
อย่าลืโลลิ้มแก้วของแพงตั้งแต่ปู่
ของเก่าเฒ่าปู่พีมอย่าลืลิ้มบ่ควรแท้แล้ว”

หรือคำสอนที่ให้ผู้คนตระหนักความสำคัญของสรรพสิ่งที่มีข้อจำกัด มีเงื่อนไข หน้าที่แตกต่างกัน ดังบทที่ว่า

“คันเจ้าได้ขี่ช้างอย่าลืหมูจั่วควาย
มันหากคุณคนทางต่างกันคนถ้ำ
ช้างหากดียามเข้าสงครามได้ขี่
ดีเมื่อยามเข้าเขตต้องนครกว้างอาจอง”

การเปลี่ยนผ่านของสมัยทำให้อ่านาแห่งชนบ จารีต (ฮีต) ความเชื่อต่างๆ ของผู้คนในชุมชนถูกซ้อนทับไป เหมือนกับชั้นดินที่ถมทับในแต่ละวัน บทบันทึกบันไดสวรรค์ ก็เป็นเสมือนหนึ่งการเพรียกหาเงาในอดีต ที่เพียงต้องการให้ผู้เล้าได้รู้ว่ายุคหนึ่งของแผ่นดินผืนนี้นั้นเคยเป็นมาอย่างไร อารยธรรมต่างๆ ที่ซ้อนทับกันอยู่กับผู้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่ามันได้บอกผ่านยุคสมัยในนัยยะทางภาษาต่างๆ ตกทอดสู่กันและกัน สืบทอดกันมาในรูปแบบที่ที่หลากหลาย ผลงานทางทัศนศิลป์ที่เห็นอยู่ในผืนแผ่นวัสดุต่างๆ เหล่านี้เป็นเพียงหลักเขตเล็กๆ ที่ปักหมุดบอกให้ผู้คนได้รับรู้ว่าสายธารแห่งอารยธรรมนั้นไม่เคยเหือดแห้งถ้าหากช่วยกันบำรุงหล่อเลี้ยงในวิถีทางที่ทุกคนกระทำได้

สมภพ บุตรราช ศิลปินชาวจังหวัดมหาสารคาม ได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะมานานกว่าสองทศวรรษและเนื้อหาที่เขาสะท้อนออกมาในผลงานนั้นเป็นเรื่องราวของท้องถิ่นในแถบภาคอีสาน โดยเฉพาะผลงานชุดหลังๆ นั้น เขามุ่งมั่นที่จะนำเอาตำนานประวัติศาสตร์บอกเล่า จากคนเฒ่าคนแก่มาแปลสัญญาณความหมายลงในผลงาน ชุดแนวความคิด บันไดสวรรค์ เป็นอีกชุดหนึ่งที่ได้สร้างสะพานเชื่อมแห่งการสร้างสรรค์ตัวความคิดกับภาษาสื่อทางทัศนศิลป์ ในนามของตำนานแห่งท้องถิ่น

ณอม ชากักดี
22 กุมภาพันธ์ 2544

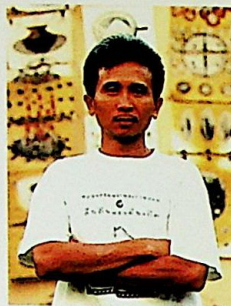
อ้างอิง
- ผศ.ชอบ ดีสวนโคก และคณะ ของเก่าบ่เล่ามันลืม สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540
- ร.ศ.ธวัช ปุณโณทก วรรณกรรมอีสาน โอเดียนสโตร์, 2522
- จารุวรรณ ธรรมวัตร รายงานการวิจัยศึกษาอีสานจากวรรณกรรมคำสอน ม.ศ.ว. มหาสารคาม, 2528

ขอขอบคุณ
หอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ นายแพทย์วันชัย วัฒนศัพท์
คุณณอม ชากักดี คุณธีรวัฒน์ คະนะมะ
พี่ๆ เพื่อนๆ ที่ช่วยกันจัดงาน

สมภพ บุตรราช
Sompop Budtarad

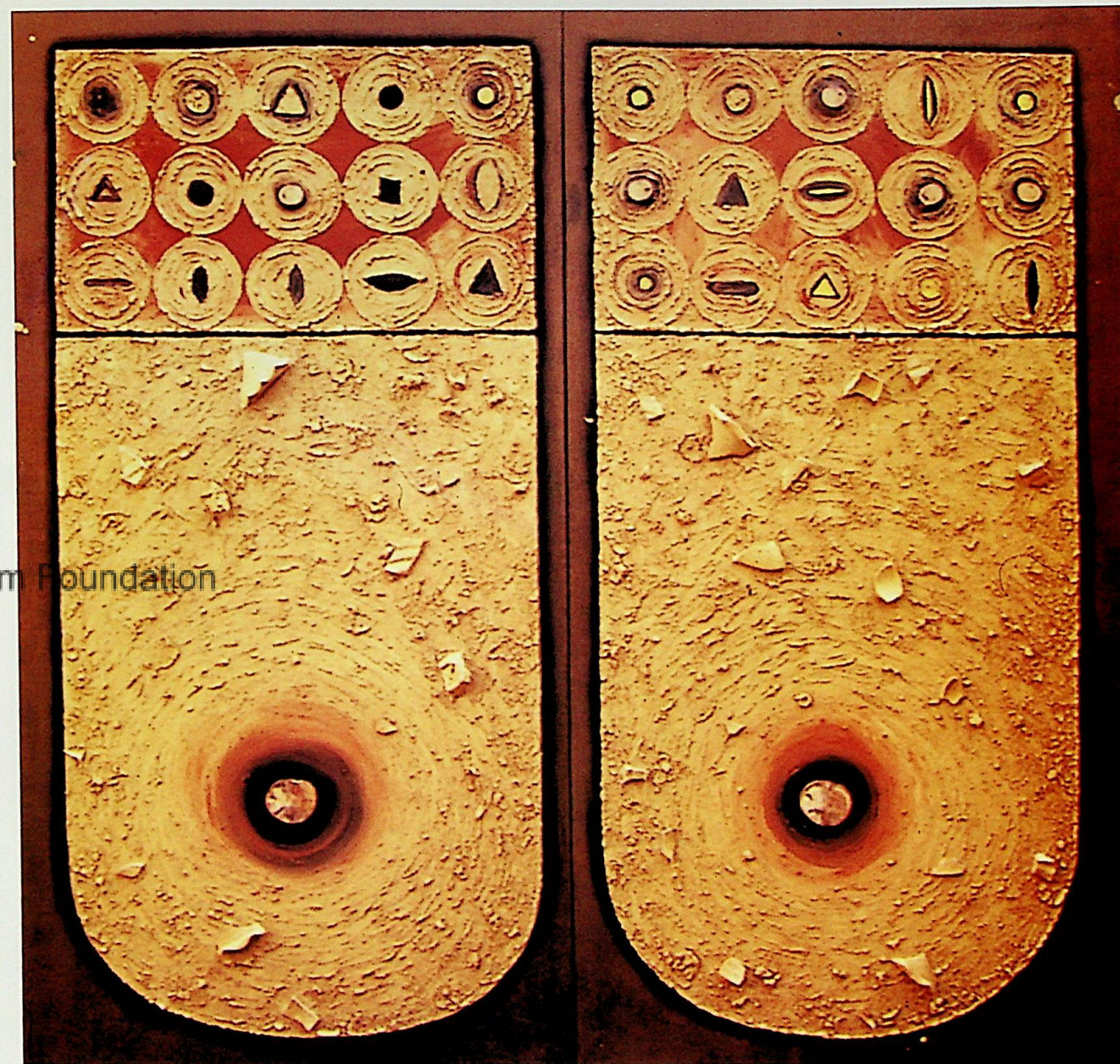
เกิด 2500 จังหวัดมหาสารคาม

การศึกษา
2516-2518 โรงเรียนเพาะช่าง
2519-2523 คณะจิตรกรรมฯ
มหาวิทยาลัยศิลปากร

การแสดงผลงานและเกียรติประวัติ

- 2526 - รางวัลเหรียญทองแดง ประเภทไทยประเพณี นิทรรศการบัวหลวง
- รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง จิตรกรรม
การแสดงผลงานแห่งชาติ
 - 2528-2535 - ร่วมโครงการเขียนภาพฝาผนัง วัดพุทธปทีป ลอนดอน ประเทศอังกฤษ
 - 2536 - แสดงเดี่ยวที่วิมลวรรณ แกลเลอรี กรุงเทพฯ
- "The Integrative Art of Modern Thailand" U.S.A.
 - 2537 - ร่วมแสดง "Summer Exhibition" Royal Academy of Arts, England.
- รางวัลชนะเลิศประเภทประติมากรรม "The Arts Show" England.
- "John Jones Open Show" England.
 - 2538 - แสดงเดี่ยว "เดือนหก" ที่วิมลวรรณ แกลเลอรี กรุงเทพฯ
- ร่วมแสดงงาน "Summer Exhibition" Royal Academy of Arts, England.
- ร่วมแสดงงาน "Osaka Triennale 1995 Sculpture"
2539 - "4 จิตรกร" ชิดดีแกลเลอรี โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ
- ร่วมแสดงงาน "กลุ่มไทอีสาน" Rama IX Art Museum Foundation
- ร่วมแสดงงาน "Summer Exhibition" Royal Academy of Arts, England.
- แสดงเดี่ยว ณ หอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ
 - 2540 - "ศิลปินรักถิ่นผืนป่าตะวันตก" หอศิลป์นิทรรศการศิลป์
ศิลปาคารจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์
- "Three Visions" ชันเดย์ แกลเลอรี กรุงเทพฯ
- ร่วมแสดงงาน "กลุ่มไทอีสาน"
 - 2541 - "ศิลปินรักถิ่นผืนป่าตะวันตก" หอศิลป์แห่งชาติ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ
- ร่วมแสดง "Summer Exhibition" Royal Academy of Arts, England.
- แสดงเดี่ยว ชุด "๑ ดิน หนึ่งเท่า" ณ ชันเดย์ แกลเลอรี กรุงเทพฯ
- "Four Visions" ณ หอศิลป์แห่งชาติ กรุงเทพฯ
 - 2542 - แสดงเดี่ยว ชุด "อนิจจัง" ณ หอศิลป์แห่งชาติ กรุงเทพฯ
- "ศิลปินรักถิ่นผืนป่าตะวันตก" ณ หอศิลป์แห่งชาติ กรุงเทพฯ
 - 2543 - "Four Visions" ณ หอศิลป์วิทยานิทัศน์ สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- "จิตรกรไทย" ชิดดีแกลเลอรี โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ
- "Thai Expressions in the City" Two Allen Center and
The Houston Art Institute. U.S.A
 - 2544 - "บันไดสวรรค์" ณ หอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ที่อยู่ 7/504 ซอยชัยพฤกษ์ 12 หมู่บ้านชัยพฤกษ์ หมู่ 9 แขวงศาลาธรรมสพน์
เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ 10170 โทรศัพท์ 889-3368
- Address 7/504 Soi 12 Chaiyapruet Village, Salathammassop,
Taweewattana Bangkok 10170 Tel. 889-3368

Buddha Foot Print
Acrylic, clay, wood
200 x 200 cm.

รายน่า
อะคริลิค, ดินเหนียว, ไม้
200 x 200 ซม.

Sticky Rice Container

Acrylic, clay

70 x 80 cm

กล่องข้าวน้อย

อะคริลิค, ดินเหนียว

70 x 80 ซม.

Rama IX Art Museum Foundation

Steamer

Acrylic, clay

70 x 80 cm.

หวด

อะคริลิค, ดินเหนียว

70 x 80 ซม.